Organik Tarım Yapan Üreticilerin Mevcut Tarım Politikalarından Faydalanma Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Analizi: İzmir İli Seferhisar İlçesi Örneği

Analysis of Factors Affecting the Available Agricultural Policy Utilization Levels of Organic Farming Producers: The Case of İzmir Seferhisar Town

Assoc. Prof. Dr. Sibel Tan (Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey)

Uğur Şimdi (Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey)

Dr. Bengü Everest (Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey)

Abstract

Within the agricultural policies of the country, supports are provided to producers for the implementation of certain activities. Sufficiency of such supports feedbacks received from the target groups using these supports. There are 141 agricultural facilities in Seferihisar dealing with organic farming and these facilities constituted the research universe. Full-count method was used to determine the research sample. A face-to-face questionnaire was performed with 100 farmers dealing with organic farming. Basic descriptive statistics were used to put forth the socio-economic status of the farmers, facility characteristics and their current status with regard to use of available agricultural supports. The factors influencing the use of available agricultural supports were analyzed by "Logistic Regression" method. Logistic regression analysis was performed to find out the utilization levels of available policies by the farmers dealing with organic farming. Farmer age was identified as the most significant factor influencing the utilization level of consultancy services provided by the state. On the other hand, credit utilization was identified as the most significant factor for the deficiency payments and fuel-fertilizer supports. Education levels was the most significant factor in using supports provided for organic farming and age was the most significant factor in using soil analysis supports. Results revealed age, educational level, credit use capability and land size as the most significant factors in utilization of agricultural policies and state supports. Development of such characteristics of the producers will increase the chance of success of available policies and proper allocation of agricultural supports.

1 Giriş

Dünyada nüfus artışıyla beraber artan insan refahı ve hızlı endüstrileşme doğal kaynakların aşırı kullanımını gerektirmektedir. Dolayısıyla gelecekte daha az endüstrileşmiş ülkelerin doğal kaynak ve çevre konusundaki sorunlarını çözmesi endüstrileşmiş ülkelere göre daha olasıdır (Tietenberg, 2002).

Diğer taraftan Yeşil Devrim sonrası kullanılan kimyasal ilaç ve gübreler insan sağlığını ve doğanın kendi içerisindeki düzenini tehdit eder hale gelmiştir. Yoğun tarım sisteminin uzun yıllar kullanılması nedeniyle; taban suyu yükselmesi, tuzluluk, kimyasal ilaç kalıntılarının sulama suyuyla derine inmesi ve yeraltı sularına karışması, toprak erozyonu ve bu sulardan yararlanan canlıların üzerinde hastalık ve zararlar başlıca çevre sorunları olarak sayılabilir. Temeli insan kaynaklı olan yanlış uygulamalar çevre üzerinde büyük tahribatlara neden olmuştur. Bunun önlenmesi için Organik Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları (İTU) gibi çevre dostu alternatif tarım yöntemleri dünya gündeminde yerini almıştır.

Organik tarım; kullanımında sakınca bulunmayan girdi ve tarım teknikleri ile bitkisel ve hayvansal ürünlerin elde edilmesi, işlenmesi, etiketlenmesi, kontrolü, sertifikalandırılması ve pazarlanmasına ilişkin sürdürülebilir bir tarım şeklidir. Kısaca, organik tarım kimyasal girdi kullanmadan, doğadan sofraya kadar her aşaması kontrol altında olan sertifikalı tarımsal üretim biçimidir (Demiryürek, 2000).

Avrupa Ülkeleri ve ABD'nin canlı yaşam ve çevreye duyarlı üretim sistemi anlayışı organik tarım olgusunu meydana getirmiştir. Organik Tarım, Ekolojik Tarım, Biyolojik Tarım olarak adlandırılan bu sistem ilk defa 1972'de Stockholm Konferansı'nda görüşülmüştür. Bu görüşme Organik Tarımı uluslararası alanda kontrol edebilecek Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu'nun (IFOAM) kurulmasını sağlamıştır (Aksoy ve Altındişli, 2010).

Tarımın diğer sektörlerden farklı olarak doğal şartlara olan bağlılığı ve kıt kaynakların kullanımı, uzun vadeli sürekli bir plan çalışmasının zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Üretimi yağmur, dolu gibi iklimsel etkenlerin yanında, hastalık ve zararlılar da etkilemektedir. Arazinin etkin kullanımı, müdahale ve yöntemler ne kadar etkin olsa da gıda ihtiyacını karşılama misyonu, risk ve belirsizliklerle karşı karşıyadır. Buna bağlı nedenlerle tarımda diğer sektörlerden ayrı politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Sektörde uzun vadeli politikalara ve stratejik hedeflere bağlılık gereklidir.

Devletin tarım sektörüne yaptığı harcamaların tamamı destekleme politikası kapsamında yer alır. Destekleme; tarımın korunması, özendirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için alınan önlemlerin tamamıdır. Fiyat ve alım desteği, tarım ürünleri dış ticaretine yönelik düzenlemeler, girdi desteği, fark ödeme sistemi, üretim teşvik ödemeleri veya üretimi azaltmaya yönelik ödemeler, tarıma yönelik altyapı yatırımları, araştırma, yayım, eğitim, kontrol hizmetleri, pazarlama ve tanıtım çalışmaları gibi alanlara yönelik devlet harcamaları tümüyle tarımsal desteklemenin içindedir (Gaytancıoğlu, 2009).

Tarımda; gıda ihtiyacının karşılanması, birim alandan en yüksek verimliliğin elde edilmesi, istihdam sağlanması ve ürünlerin dış pazara ihraç edilmesi genel hedefler arasında yer almaktadır. Bu hedeflere ulaşmak için tarım politikaları oluşturulmaktadır. Tarım politikalarının içeriğinde tarımsal destekleme araçları da yer almaktadır. Bu kapsamda; ekonomik, sosyal ve altyapı yatırımlarına yönelik olarak destekleme faaliyetleri sürdürülmektedir (Civan, 2010).

Günümüzde üretimde birçok alanda farklı destekler verilmektedir. Politikalar içerisinde yer alan düzenlemelerle üretici desteklenerek, üretimin cazibesi arttırılmaya çalışılmaktadır. Hiç şüphesiz ki Organik tarımın gelişmesi için de politikalar oluşturulmaktadır. Bir sisteminin toplum tarafından kabullenip, uygulanabilmesi için şüphesiz ki karar vericilerin konu ile ilgili yasal mevzuat ve politikalar üretmesi gerekmektedir. Ülkemizde 18.12.1994 tarih ve 22145 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine İlişkin Yönetmelik”, daha sonra AB mevzuatında 1991 yılından sonra yapılan değişiklikleri içerecek şekilde güncellenmiş ve “Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” 11.07.2002 tarih ve 24812 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Organik tarımla ilgili yasal mevzuat son olarak; 03.12.2004 tarih ve 25659 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5262 sayılı “Organik Tarım Kanunu” ve 10.06.2005 tarih ve 25841 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” olarak yürürlüktedir (Anonim, 2005).

Tarımdaki girdilerin bilinçsiz kullanımının, uzun süre devam etmesi sonucunda çevreye verdiği zararlı etkiler, konvansiyonel tarıma alternatif üretim modelleri arayışına sebep olmuştur. Organik tarım; doğal dengenin korunabilmesi için çözüm yollarından biri haline gelmiştir. Özellikle stresli şehir yaşamından fazlasıyla etkilenen bireyler sağlıklı ürün tüketmek istemektedir. Organik tarım, kimyasal gübre ve ilaç kullanımını kesinlikle kabul etmeyen bir üretim şekli olduğu için cazibesi son yıllarda gittikçe artmaktadır. Organik tarım özellikle ABD ve AB ülkelerinde yaygınlaşmış olup, gıda ihtiyacının karşılanmasının yanında hayatın her alanında yer almaya başlamıştır. İnsanlar organik gıda tüketip, organik giyeceklerden giyip, organik eşyalar kullanmak istemektedirler.

Dünyada organik ürünlerin tüketim miktarındaki artış eğilimleri özellikle gelişmekte olan ülkelerde organik tarımı alternatif bir gelir kaynağı olarak gündeme getirmiştir. Tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de üreticinin refah seviyesinin yükseltilmesi olduğu kadar, tüketicinin yaşam kalitesi ve çevre sağlığının korunması tarım politikalarının temel amaçları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla hem alternatif gelir kaynağı olması, hem tüketicinin sağlığının korunması ve hem de çevre sağlığı açısından organik tarım alternatif bir üretim yöntemi olarak önemi giderek artmaktadır.

Mevcut tarım politikalarının etkinlik derecesi, üreticilerin bakış açısı göz önüne alınarak değerlendirildiği zaman tam anlamıyla başarıya ulaşabilir. Bu politikalara olan katılım düzeyinin yüksekliği yapılan işin ne kadar doğru olduğuyla orantılıdır. Yüksek katılımı beraber memnuniyet derecesinin de ölçülmesi önemlidir.

Türkiye’de yıllardan beri organik tarımın geliştirilebilmesi için yürürlüğe konulan politikalar kapsamında üreticiler desteklenmektedir. Organik üretimin arttırılması için hazırlanan destekleme politikalarının fayda düzeyinin belirlenmesi; bu politikaların doğruluğunu kanıtlayacaktır. Yapılan bu araştırmada temel amaç, organik tarım üreticilerinin mevcut politikalardan faydalanma düzeyinin belirlenmesidir.

Araştırma, İzmir İli Seferihisar İlçesi’nde organik tarım yapan üreticileri kapsamaktadır. Çalışmanın ikinci bölümde araştırmanın materyal ve yöntemi verilmiş, üçüncü bölümde araştırma bulguları, genel bulgular, organik tarım ile ilgili bulgular ve uygulanan politikalara ilgili bulgular olmak üzere üç başlık altında tartışılmış, dördüncü ve son bölümde ise çalışma ile ilgili sonuç ve öneriler sunulmuştur.

2 Materyal ve Yöntem

2.1 Materyal

Araştırmada birincil ve ikincil verilerden yararlanılmıştır. İzmir İli Seferihisar İlçesinde organik tarım yapan çiftçilerden, anket yoluyla elde edilen bilgiler birincil nitelikli veriler oluşturmaktadır. Araştırmanın ikincil verilerini İzmir İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verileri, TÜİK verileri, konuyla ilgili çeşitli kurum ve kuruluşların yapmış oldukları yayınlar ile diğer araştırmacılar tarafından yapılmış ve sonuçlanmış olan araştırma sonuçları, resmi istatistikler, derleme, inceleme ve tezlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır.

2.2 Yöntem

Seferihisar ilçesinde organik tarım yapan 141 adet tarım işletmesi mevcut olup, bu işletmeler araştırmanın popülasyonunu oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme yöntemi tam sayım yöntemine göre belirlenmiş ve görüşmeyi kabul eden 100 adet organik tarım yapan çiftçi ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır.

Çalışmada çiftçilerin sosyo-ekonomik durumlarını, işletme özelliklerini, tarımsal desteklerden faydalanma durumlarını ortaya koymak amacıyla temel tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır.

Çiftçilerin mevcut tarım desteklerinden faydalanma durumlarını etkileyen faktörler Logistik Regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir. Logit modeller, genelleştirilmiş doğrusal modelin belirli koşullar altında oluşturulmuş özel durumlarıdır. Bu durumda yapılacak olan çalışmada, eğer bağımsız değişkenlerin bazısı sürekli veya uygun (ilgili) sınıflar içine ayrıştırılamazsa, o zaman log-linear analiz yerine Lojistik regresyon kullanılmalıdır. Aynı zamanda eğer değişkenlerin bazısı bağımlı olarak ele alınırsa, o zaman logit model uygundur. Böyle bir durumda 0'la 1 arasında kalma koşulunu sağlayabilmek için logit modelin uygulanması önerilmektedir (Gujarati, 1995).

3 Araştırma bulguları

3.1 Genel Bulgular

Bu bölümde İzmir İli Seferihisar İlçesinde organik tarım yapan üreticilerin yaş, eğitim, iş tecrübesi, gelir ve kredi kullanım durumu gibi bilgiler verilmiştir. İzmir İli Seferihisar İlçesinde anket yapılan organik tarım üreticilerinin yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin yaş aralığına bakıldığında %38'inin 41-50 yaş aralığında, %37'sinin 50 yaşın üzerinde, %24'ünün 31-40 yaş aralığında ve %1'inin 20-30 yaş aralığında olduğu belirtilmiştir. Bu değerler Seferihisar'da organik tarım yapan üreticilerin %63'ünün 20 ile 50 yaş aralığında olduğunu, bunda organik tarım yapan üreticilerin genç bir yaş diliminde yer aldığını göstermektedir (Tablo 1).

Yaş	Sayı	%	Kümülatif %
20-30	1	1.0	1.0
31-40	24	24.0	25.0
41-50	38	38.0	63.0
>50	37	37.0	100.0
TOPLAM	100	100.0	

Tablo 1. Üreticilerin Yaşlarına Göre Dağılım

Organik tarım yapan üreticilerin eğitim durumu incelendiğinde araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin %72'sinin ilköğretim, %15'inin lise, %9'unun ortaokul, %2'sinin yükseköğretim mezunu olduğu ve %2'sinin ise okuryazar olmadığı belirtilmiştir. Bu değerler İzmir İli Seferihisar İlçesi'nde organik tarım yapan üreticilerin eğitim seviyesinin ilköğretimde yoğunlaştığını göstermektedir (Tablo 2).

Eğitim	Sayı	%	Kümülatif %
Okuryazar	2	2.0	2.0
İlkokul	72	72.0	74.0
Ortaokul	9	9.0	83.0
Lise	15	15.0	98.0
Yükseköğretim	2	2.0	100.0
TOPLAM	100	100.0	

Tablo 2. Üreticilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Anket yapılan üreticilerin tarımda çalışma sürelerine bakıldığında %60'ının 30 yıldan fazla, %32'sinin 20-30 yıl aralığında ve %8'inin ise 20 yıldan az olduğu belirtilmiştir. Bu değerlere göre üreticilerin %60 gibi bir büyük çoğunluğu 30 yıl üzerinde tecrübeye sahiptir ki bu durumun bölgede tarımın atadan dededen gelen bir meslek olarak sürdürüldüğü sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan bu sürenin uzun olması üreticilerin bu konudaki tecrübelerini de ortaya koymaktadır (Tablo 3).

Tarımda	Sayı	%	Kümülatif %
<20	8	8.0	8.0
20-30	32	32.0	40.0
30>	60	60.0	100.0
TOPLAM	100	100.0	

Tablo 3. Üreticilerin Tarımsal Faaliyette Çalışma Süresine Göre Dağılımı

Üreticilerin bağlı oldukları sosyal güvenlik kuruluşuna göre dağılımı incelendiğinde araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin %58.1'inin Bağkur, %16.1'inin Emekli Sandığı, %24.7'sinin SSK ve %1.1'inin ise başka bir sosyal güvenceye sahip olduğu ifade edilmiştir. Sosyal güvencesi olduğunu ifade eden üreticilerin büyük çoğunluğunun çiftçi bağkuru yaptırdığı görülmektedir (Tablo 4).

Sosyal	Sayı	%	Kümülatif %
SSK	23	24.7	24.7
Emekli	15	16.1	40.8
Bağkur	54	58.1	98.9
Diğer	1	1.1	100.0
TOPLAM	93	100.0	

Tablo 4. Üreticilerin Sahip Olduğu Sosyal Güvence Türüne Göre Dağılımı

Mülk arazi, kiralanan arazi ve ortağa tutulan arazilerin toplam işlenen arazilerin büyüklüğüne göre dağılımı incelendiğinde üreticilerin %37'sinin 100 dekardan daha büyük araziye, %28'inin 50-80 dekar arasında, %26'sının 20-50 dekar arasında, %7'sinin 80-100 dekar arasında, %2'sinin ise 20 dekardan daha küçük araziye sahip olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Toplam işlenen arazi varlığı (da)	Sayı	%	Kümülatif %
< 20	2	2.0	2.0
20-50	26	26.0	28.0
50-80	28	28.0	56.0
80-100	7	7.0	63.0
100>	37	37.0	100.0
TOPLAM	100	100	

Tablo 5. Üretici Sayısının Toplam İşlenen Arazi Varlığının Büyüklüklerine Göre Dağılımı

Üreticilerin gelir aralıklarına göre dağılımları incelendiğinde araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin %36'sının yıllık 20-30 bin TL arasında, %35'inin 10-20 bin TL arasında, %17'sinin 30-40 bin TL arasında ve %6'sının 40-50 bin TL arasında ve %6'sının 50 bin TL den fazla gelir elde edildiği belirtilmiştir (Tablo 6).

Toplam gelir (Bin TL/Yıl)	Sayı	%	Kümülatif %
10-20	35	35.0	35.0
20-30	36	36.0	71.0
30-40	17	17.0	88.0
40-50	6	6.0	94.0
50>	6	6.0	100.0
TOPLAM	100	100.0	

Tablo 6. Üretici Sayısının Gelir Aralıklarına Göre Dağılımı

3.2 Organik Tarım Faaliyeti ile İlgili Bulgular

Küçük ve yoksul aile işletmelerinin hayatta kalması doğal kaynakların sürekliliğine bağlıdır. Bu üreticiler klasik ekonomik yaklaşımların aksine temel amaçları maksimum kar değildir. Fakat bu üreticiler de doğal kaynakların kullanımı üzerinde etki sahibidir. Bu üreticilerin doğal kaynaklar üzerindeki etkisini azaltmak için klasik yaklaşımlardan farklı çözümler gereklidir (Sterner, 2003). Bu çözümlerin başında üreticiye alternatif gelir kaynakları yaratmaktır ki organik tarım da bunun için çok uygun bir çözümdür.

Çalışmanın bu bölümünde üreticilerin organik tarım yapma kararını etkileyen faktörler, organik tarım yapmanın sebepleri, organik tarım yapmaktan elde ettikleri faydalar, karşılaştıkları zorluklar incelenmiştir. Bölgede organik tarıma geçiş genellikle alternatif gelir kaynaklarının yaratılması amacını taşımaktadır. Üreticilerin %32'sinin geçiş2, %38'inin organik ürün, %15'inin başlangıç, %10'unun geçiş3 ve %5' inin geçiş1 aşamasında olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla İzmir İli Seferihisar ilçesinde organik üreticilerinin büyük bölümü organik ve geçiş2 aşamasındadır.

İzmir İli Seferihisar ilçesinde üreticilerin organik tarım yapma kararını etkileyen kurum ve kuruluşlar incelendiğinde araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin %46'sının tarım danışmanı, %13'ünün yerel yönetim, %12'sinin üretici örgütü, %11'inin sözleşmeli firma ve %6'sının Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü etkisiyle olduğu ifade edilmiştir. Üreticilerin %12'si ise bu kararın kendi kişisel kararı olduğunu belirtmiştir (Tablo 7).

Organik üretime başlama kararı	Sayı	%
Kendi kişisel kararı	12	12.0
Sözleşmeli firma	11	11.0
Yerel yönetim	13	13.0
Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü	6	6.0
Üretici örgütü	12	12.0
Tarım Danışmanı	46	46.0
TOPLAM	100	100.0

Tablo 7. Üreticilerin Organik Tarım Yapma Kararını Etkileyen Kurum ve Kuruluşlar

İzmir İli Seferhisar İlçesinde organik tarım yapan üreticilerine organik tarım yapma nedenleri çok önemli, orta önemli ve az önemli şeklinde ölçeklendirilerek sorulmuştur. Üreticiler çok önemli gördükleri sebepleri doğa dostu üretim (%69), bakanlık destekleri (%10), organik ürün fiyatlarının yüksekliği (%10), ortak bir projede yer alma (%6), bakanlık eğitim faaliyetlerine katılma (%4), organik pazara yakınlık (%1) şeklinde sıralamıştır. Organik ürün talebindeki artış çok önemli nedenler arasında yer almazken orta önemli nedenler arasında %3, az önemli nedenler arasında ise %8'lik pay almıştır (Tablo 8).

Organik tarım yapma nedeni	Çok önemli		Orta derece önemli		Az derece önemli	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bakanlığın eğitim faaliyeti ile	4	4.0	12	12.0	21	21.0
Doğa dostu üretim	69	69.0	12	23.0	9	9.0
Bakanlık destekleri	10	10.0	23	22.0	8	8.0
Organik ürün fiyatının yüksekliği	10	10.0	30	30.0	23	23.0
Ortak bir projede yer alındığı için	6	6.0	18	18.0	12	12.0
Organik ürün pazarına yakınlık	1	1.0	2	2.0	19	19.0
Organik ürün talebindeki artış	0	0	3	3.0	8	8.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	100	100.0

Tablo 8. Önem Derecelerine Göre Üreticilerin Organik Tarım Yapma Nedenleri

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin organik tarım yapmanın faydalarından çok önemli olanlar incelendiğinde, %71'i çevremizi korumak, %16'sı desteklemelerden yararlanmak, %10 u yüksek fiyatla ürün satmak ve %3'ü de yüksek fiyatta ürün satmak olduğu belirtilmiştir. Orta derece önemli nedenlerde yüksek fiyatlarla ürün satmak en önemli seçenek olurken (%35), desteklerden faydalanma seçeneği az önemli nedenler arasında ön plana çıkmıştır (%34) (Tablo 9).

Organik tarım yapmanın faydaları	Çok önemli		Orta derece önemli		Az derece önemli	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yüksek fiyatla ürün satmak	10	10.0	35	35.0	24	24.0
Desteklemelerden yararlanmak	16	16.0	34	34.0	34	34.0
Girdi maliyetini azaltmak	3	3.0	24	24.0	23	23.0
Çevremizi korumak	71	71.0	7	7.0	19	19.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	100	100.0

Tablo 9. Önem Derecelerine Göre Organik Tarım Yapmanın Faydaları

Üreticilere önem derecesine organik tarım yapmanın zorluklarından çok önemli olanlara bakıldığında; %36'sı ürünlerin pazar sıkıntısı olması, %22'si maliyetlerinden yüksek olması, %21'i ürün fiyat garantisinin olmaması, %14'ü organik ruhsatlı ilaç ve gübre sıkıntısı ve %7'si de kalite ve verim düşüklüğü olduğu belirtilmiştir (Tablo 10).

Organik tarım yapmanın zorlukları	Çok önemli		Orta derece önemli		Az derece önemli	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ürünlerin pazar sıkıntısı	36	36.0	16	16.0	24	24.0
Ürünün fiyat garantisinin olmaması	21	21.0	37	37.0	21	21.0
Maliyetlerin yüksek olması	22	22.0	23	23.0	22	22.0
Organik ruhsatlı ilaç ve gübre sıkıntısı	14	14.0	19	19.0	21	21.0
Kalite ve verim düşüklüğü	7	7.0	5	5.0	12	12.0
TOPLAM	100	100.0	100	100.0	100	100.0

Tablo 10. Önem Derecelerine Göre Organik Tarım Yapmanın Zorlukları

3.3 Tarımsal Desteklerle İlgili Bulgular

Araştırma alanı içinde anket yapılan üreticilerin mevcut desteklere bakış açıları incelendiğinde; hayvancılık desteğinden yararlananların %50 si yeterli, %50'si ise yetersiz olduğu, mazot gübre desteğinden yararlananların %60'ı yetersiz, %40'ının yeterli olduğu, toprak analizi desteğinden yararlananların %56,7 si yetersiz, %43,3 ünün yeterli olduğu, sertifikalı fidan desteğinden yararlananların %75'i yetersiz, %25'i ise yeterli olduğunu ifade etmiştir. Diğer taraftan fark ödemeleri desteğinden yararlananların %56,25'i yetersiz olduğu, %43,8'i yeterli olduğu, organik tarım desteğinden yararlananların %52,94' yetersiz olduğu, %47,06 sı ise yeterli olduğu, iyi tarım uygulamaları desteğinden yararlananların %75.0'i yetersiz olduğu ve %25.0'i ise yeterli olduğunu belirtilmiştir. Bu sonuçlardan üreticilerin en memnun olduğu desteklerin hayvancılık destekleri en yetersiz bulduğu desteklerin ise sertifikalı fidan ve iyi tarım uygulamaları desteği olduğunu söylemek mümkündür (Tablo 11).

Destekler	Yeterli		Yetersiz		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hayvancılık desteklemeleri	3	50.0	3	50.0	6	100.0
Mazot gübreleme desteği	34	40.0	51	60.0	85	100.0
Toprak analizi desteği	13	43.3	17	56.7	30	100.0
Sertifikalı fidan kullanım desteği	1	25.0	3	75.0	4	100.0
Fark ödemeleri desteği	28	43.8	36	56.3	64	100.0
Organik tarım desteği	16	47.1	18	52.9	34	100.0
İyi tarım uygulamaları desteği	3	25.0	9	75.0	12	100.0

Tablo 11. Üreticilerin Mevcut Politikalara Genel Bakış Açısı

Çalışmada çiftçilerin devlet tarafından verilen organik tarım desteğinden faydalanma durumlarını etkileyen faktörler Logistik Regresyon Modeli ile analiz edilmiştir. Modelin bağımlı değişkeni çiftçilerin organik tarım desteğinden faydalanma durumlarıdır (0:faydalanmayanlar, 1:faydalananlar). Bağımlı değişkenin açıklanmasında kullanılan bağımsız değişkenler ise eğitim, çiftçilik deneyimi (yıl), arazi miktarı (da), tarımsal kredi kullanma durumu, tarım dışı gelir varlığı, tarım programlarını izleme, internet kullanma durumu, örgütlenme durumu, pazarlama sorunu varlığı, desteklerin yeterliliğidir.

	Sabit	Std. Hata	p-değeri	Eğim
Sabit	-2.40664	3.0382	0.42829	
Eğitim	0.600418	0.34658	0.08320*	0.129725
Deneyim	0.0265714	0.0260184	0.30713	0.00574097
Arazi	0.01141	0.00559117	0.04128**	0.00246523
Kredi kullanma	-0.325748	0.516611	0.52834	-0.0703806
Ek gelir	-0.500341	0.514689	0.33099	-0.108103
Tarım prog. İzleme	0.671218	1.0097	0.50620	0.145022
İnternet kullanımı	0.411127	0.53435	0.44166	0.0888276
Örgütlenme durumu	-0.701727	0.510461	0.16923	-0.151614
Pazarlama durumu	0.0780871	0.551574	0.88742	0.0168714
Desteklerin yeterliliği	-0.222482	0.512341	0.66411	-0.0480692

Chi-square(10) = 17.8489 [0.0576]

Tablo 12. Üreticilerin Organik Tarım Desteğinden Faydalanma Durumlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi

Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre üreticilerin organik tarım desteğinden faydalanma durumunu etkileyen faktörlerden eğitim durumu ve arazi büyüklüğü anlamlı çıkmıştır. Tablo 12'den görüldüğü gibi eğitim seviyesi arttıkça organik tarım desteğinden faydalanma eğilimi %12 artmakta, diğer taraftan arazi miktarının 10 dekar artması ise organik tarım desteğinden faydalanma eğilimini %2.4 artırmaktadır.

4 Sonuç ve Öneriler

Çalışmada İzmir İli Seferihisar İlçesinde organik tarım yapan üreticilerin mevcut tarım politikalarından faydalanma düzeylerini etkileyen faktörlerin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örnekleme tam sayım yöntemiyle belirlenmiş İlçede organik tarım yapan 141 üreticiden ulaşılabilen 100 tanesi ile yüz yüze anketler yapılmıştır. Anketlerde öncelikle üreticilerin kişisel potansiyelleri ve işletme yapılarını ortaya koymak amacıyla yaş, eğitim, tecrübe, arazi yapısı, gelir ve gibi göstergeler ortaya koyulmak amacıyla sorular sorulmuştur. Daha sonra işletmenin organik tarım yapma kararı ve organik tarım yaparken karşılaştıkları güçlükler tespit edilmiştir. Ayrıca üreticilerin mevcut tarım politikaları hakkındaki bakış açıları bu politikalardan faydalanma düzeyleri ve bu düzeyleri etkileyen faktörlerin analiz etmek amacıyla regresyon analizleri yapılmıştır.

Anket sonuçlarına göre elde edilen bulgular incelendiğinde; üreticilerin büyük çoğunluğu 30 ile 50 yaş arasında olup (%62), eğitim olarak çoğunluğu ilk okul mezunudur (%72). Yine üreticilerin büyük çoğunluğu 30 yıl üzerinde üretici tecrübesine sahiptir. Toplam işlenen arazi miktarı bakımından üreticilerin %35'i 50-100 dekar arasında işletmeye sahiptir. Üreticilerin gelir düzeyleri incelendiğinde %71'i gelir seviyelerinin 10.000 ile 30.000TL arasında olduğunu belirtmiş %45'i ise tarım dışı gelire sahip olduğunu ifade etmiştir.

Üreticilerin organik tarıma geçme kararı %46'sı bu kararı tarım danışmanın etkisiyle verdiğini açıklamıştır. Üretim şeklini değiştirmede etkili faktörden en önemlisi doğaya yararlı bir üretim şekli olması saptanmıştır. Üretici pazarına yakın olmak ve ürün satış fiyatlarının daha yüksek olması da diğer önemli faktörlerdendir. Üreticilerin %38'i organik tarım desteğinden faydalandığını ifade etmiş, verilen desteklerin onları organik tarım yapma konusunda cesaretlendirdiğini belirtmişlerdir.

Üreticilerin genel tarım politikalarından faydalanma durumları incelendiğinde toplam tarımsal desteklerde en fazla payın organik tarım destekleri olduğu ikinci sırada ise mazot ve gübre desteğinin aldığı ifade edilmiştir.

Üreticilerin, destekleme politikalarından yararlanma düzeyinin ölçülmesi için yapılan anket çalışması sonucunda, desteklemelerden yararlananların yarısından fazlası destekleme miktarlarının düşük olduğunu belirtmişlerdir. Üreticilerin desteklemelerden yararlanmada karşılaştığı en büyük sorunun bürokratik işlemler olduğu saptanmıştır. Uygulanan destekleme politikalarından üretim kararını en olumlu etkileyen politika organik tarım desteklemesi olup, fark ödeme sistemi, mazot ve gübre desteği bunu takip etmektedir.

Yukarıda elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak; organik tarımla ilgili bilinç düzeyi, arazi büyüklüğü ve gelir seviyesindeki avantajlar dikkate alındığında bölgede organik tarım yapılması üreticiye çeşitli avantajlar sağlayacak niteliktedir. Dolayısıyla öncelikle bu bölgedeki üreticilere organik tarımın karlı olduğu çeşitli eğitim ve yayım programlarıyla benimsetilmeli, genç üreticilerin dikkati bu konuya çekilmelidir. Şu anda alan bazlı destek şeklinde dekara 70 Lira olarak verilen organik tarım destekleri ile birlikte sertifikasyon aşaması içinde çeşitli destekleme sistemleri geliştirilmelidir. Organik tarım üreticilerinin örgütlenerek hazırladıkları projeler kapsamında grup sertifikasyon sistemine geçmesi sağlanmalıdır.

Diğer taraftan organik tarımda üretim kadar tüketim açısından yetersizlikleri de dikkate alarak bir taraftan yurt içi talebi geliştirecek, diğer taraftan ihracatı geliştirecek politikalar uygulanmalıdır. Bu konuda tüketicinin organik ürün pahalıdır algısını kırarak ve daha kolay ulaşabileceği pazarlama teknikleri ve pazar yerleri geliştirilmelidir.

Genel tarım politikalarının başarısı açısından bakıldığında ise destekleme sistemindeki bürokratik yoğunluğun azaltılması ve üreticinin desteklere daha kolay ulaşması sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Aksoy U., Altındışlı A., 2010, “Organik Tarımın Dünya’da ve Türkiye’deki Durumu”. *VII. Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi*, s.213-215, Ankara.
- Anonim, 2005, Organik Tarımın Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelik, 10.06.2005 Tarih, 25841 Sayılı Resmi Gazete.
- Civan A., 2010, “Türkiye’de Tarımsal Destek Politikaları”. *DEÜ İkt. ve İdr. Bil. Fak. Derg.*, 1: (127-146), İzmir.
- Demiryürek K., 2000, “**The Analysis of Information Systems for Organic and Conventional Hazelnut Producers in Three Villages of the Black Sea Region**”, PhD Thesis. Reading: The University of Reading, UK.
- Gaytancıoğlu O., 2009, “Türkiye’de ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikası”, *İstanbul Ticaret Odası Yayınları*, s.14, İstanbul.
- Gujarati D. N., 1995, **Basic Econometrics**. McGraw –Hill Inc., Int. Eds. 3. ed., İstanbul.
- Sterner, T., 2003, **Policy Instruments for Environmental and Natural Resource Management**” p:390.Stockholm.
- Tietenberg T., 2002, “**Environmental and Natural Resource Economics**”. p:590, USA.